

A Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Karának
Doktori Iskolája

Dr. Czine Ágnes

**Az emberkereskedelem, mint a szervezett bűnözés
egyik megjelenési formája**

PhD értekezés tézisei

Témavezető:

Dr. Tóth Mihály
tanszékvezető egyetemi tanár,
az MTA doktora

2011

Pécs

I.

A kutatási téma előzményeinek összefoglalása

[az értekezés témája és a kitűzött kutatási feladat]

Jóllehet országosan elenyésző az emberkereskedelem büntette miatt indult vagy folyamatban lévő büntető ügyek száma, bíróként több esetben tárgyaltam ilyen ügyet.

Annak ellenére, hogy évente több százezerre becsülik az Unión belüli és az Unióba irányuló emberkereskedelmet, csak néhány ezret tesz ki a segítségben részesülő áldozatok száma” nyilatkozta Cecilia Malmström, az Európai Bizottság uniós belügyekért felelős tagja. "Az emberkereskedelem – függetlenül attól, hogy azt kényszermunkának vagy szexuális kizsákmányolásnak hívjuk – borzasztó büntettnek minősül és leginkább modern rabszolgaságnak nevezhető. Számomra kulcsfontosságú az emberkereskedelem elleni küzdelem, amelynek során az összes cselekvési eszközt mozgósítanunk kell a megelőzés, a bűnüldözés és az áldozatvédelem érdekében."

Egyes statisztikai adatok szerint a nőekkel való kereskedelem ma a második legnagyobb, globálisan szervezett bűncselekmény, az áldozatoknak csak 1-2%-át szabadítják meg és minden 100 000-ből csak 1 európai emberkereskedőt ítélnak el.

A statisztikai kimutatások szerint

- évente 12 billió amerikai dollárt jövedelmez az emberkereskedelem,
- 27 millió ember él rabszolgaságban a világon, többen mint ezelőtt valaha a történelemben,
- 1.39 millió embert kényszerítenek szexuális szolgáltatásra a világon,
- ezeknek az áldozatoknak több mint a 25%-a Dél- és Kelet-Európából származik,
- az emberkereskedelem Európába szállított áldozatainak 90%-át a szex iparban dolgoztatják,
- 20.000 azoknak a nőknek és gyerekeknek a száma, akiket a görög szex iparba szállítanak.

Az emberkereskedelem egy olyan szervezett, illegális ipar, amelyben minden nemzet érintett.

A statisztikai adatok sokkolóan hathatnak, és az érzelem nélküli számok mellett azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy minden egyes szám mögött egy emberi élet áll.

A nemzetközi, közösségi és később uniós jogalkotási folyamat, számos nemzetközi egyezmény, jogintézmény, szervezet és közös fellépés következtében az európai országokban az emberkereskedelem elleni küzdelemben érintett nagyszámú területen és természetesen a magyar jogalkotásban is megindult egy komplex jogalkotási folyamat. Ugyanakkor ismeretes, hogy az emberkereskedelem és a részét képező rabszolga- és leánykereskedelem, prostitúció egy olyan jelenség, amely ellen évszázadok óta harcolnak a nemzetek, sőt nem csak az egyes nemzetek, hanem egymással összefogva a különböző nemzetközi szervezetek is.

A nemzetközi munkaügyi szervezet szerint a világon 1,225 millió ember vált az emberkereskedelem áldozatává a hazájában vagy valamely másik országban.

Ma már ismert, hogy az emberkereskedelem elleni küzdelemnek - 2007. évtől - a világnapja minden év október hó 18-a. Ez a tény is jelzi, hogy az egyes országoknak milyen problémát okoz az emberkereskedelem, illetőleg az ehhez kapcsolódó prostitúció, fehérrabszolgáság, szervkereskedelem.

A kerethatározat leszögezi, hogy az emberkereskedelem súlyosan sérti az alapvető emberi jogokat és méltóságot, és könnyörtelen gyakorlathoz, így a kiszolgáltatott személyek elleni visszaéléshez, e személyek félrevezetéséhez, valamint erőszak, fenyegetés, adós szolgaság és kényszerítés alkalmazásához folyamodik.¹

Annak ellenére, hogy időközben épp a magyar uniós elnökség idején már elfogadták az emberkereskedelem megelőzéséről, továbbá az ellene folyó küzdelemről és az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB kerethatározat hatályon kívül helyezéséről szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvet, e kerethatározatból² idézett megállapítás még sem veszítette el érvényességét.

A Bizottság épp az európai parlamenti és tanácsi irányelv megalkotása során³ hangsúlyozta, hogy az EU-tagállamokat alapvetően három téren köteleznék azonnali cselekvésre:

- az emberkereskedelem elkövetőivel szembeni bünvádi eljárás lefolytatása
- az áldozatok védelme

¹ Tanács kerethatározata (2002. július 19.) az emberkereskedelmi küzdelemről (3) bekezdés (2002.629/IB)

² Tanács kerethatározata (2002. július 19.) az emberkereskedelmi küzdelemről (3) bekezdés (2002.629/IB)

³ Az emberkereskedelem megelőzéséről, továbbá az ellene folyó küzdelemről és az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB kerethatározat hatályon kívül helyezéséről szóló európai parlamenti és tanácsi irányelv

- a bűncselekmények megelőzése.

Szükség van arra, hogy az emberkereskedelem súlyos bűncselekményével szemben ne csak az egyes tagállamok lépjenek fel, hanem olyan átfogó megközelítés is szükséges, amelynek elengedhetetlen része az összes tagállam számára közös büntetőjogi elemek meghatározása, beleértve a hatékony, arányos és a visszatartó erejű szankciókat is.⁴

Már korábban is foglalkoztam érintőlegesen az emberkereskedelemmel, részben az előbb idézett könyvben, részben, pedig a pénzmosással és a szervezett bűnözéssel foglalkozó tanulmányaimban.

A magyar statisztikai adatokat kutatva azt tapasztaltam, hogy évente legfeljebb 26 büntető ügy indul emberkereskedelem büntette miatt, illetőleg van folyamatban emberkereskedelem büntette miatt a bíróságok előtt.

Ez az óriási disszonancia indított arra, hogy az emberkereskedelemmel, mint bűncselekménnyel, mint világjelenséggel, mint a világon a második legjobban jövedelmező „iparág” kialakulásának okaival, annak fogalmával, jelentésével, jelenségével, a fogalmat megjelenítő elkövetési magatartásokkal, a leánykereskedelemmel, a prostitúcióval, nemzeti sajátosságaival, történeti előzményeivel, bírói gyakorlatával, nemzeti stratégiájával és nemzetközi vonatkozásaival foglalkozzak.

Kutatásom célja annak feltárása, hogy milyen jogalkotási folyamatok vezethetnek ahhoz, hogy a lehető leghatékonyabb eredményt lehessen elérni – a nemzeti és a nemzetközi harctéren – az emberkereskedelem elleni küzdelemben.

A kitűzött kutatási feladat ennek értelmében a bűncselekmény hazai törvényi tényállásának, az azt megelőző nemzetközi instrumentumoknak és a bűncselekmény alkalmazása során kialakult bírói gyakorlatának az elemzése. Ezen túlmenően a konkrét büntető ügyekben elvégzett vizsgálat során levont következtetések értékelése (elkövetési magatartások,

⁴ Dr. Czine Ágnes – Dr. Szabó Sándor – Dr. Villányi József Az előzetes döntéshozatali eljárás a büntető ügyekben HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Dr. Czine Ágnes II. fejezet 172. oldal

stádiumok, egység, többség, halmazati kérdések), valamint a sértettekre, áldozatokra vonatkozó (szociológiai, statisztikai) elemző vizsgálat.

A kutatás szerves részét képezi a hazai jogalkotási folyamatból való kitekintés. A nemzetközi jogalkotási folyamatok ugyanis e bűncselekmény tekintetében egyre inkább a hazai jogalkotás részét képezik. A Lisszaboni Szerződés hatályba lépése előtt főként a kerethatározatok implementálása révén, a Lisszaboni Szerződés hatályba lépését követően, pedig elsősorban az irányelvek nemzeti jogba való átültetése révén. A büntetőjogi integráció megvalósulása e bűncselekmény hazai jogba való átültetésekor és módosításakor is tetten érhető.

„Kérdés, hogy lehet-e egyáltalán egységes büntetőjog a tagállamokban?

A válasz: nem, de a közösségi jogi befolyás minden tagállami büntetőjogot érint, és ha a közösségi jog, mint zsinórmérték mindenhol érvényesül, a különböző nemzeti jogrendek egymáshoz hasonlóvá válnak. Így, pedig a közösségi jognak köszönhetően a büntetőjogok integrálódása valósulhat meg.

A büntetőjog az a jogág, amely az egyes országok társadalmi különbözősége miatt rendkívül eltérő. Létezik olyan nézet, amely szerint a nemzeti büntetőjog és a nemzeti büntető törvénykönyvek kultúrafüggők. Amilyen kultúrával rendelkeznek a nemzetek, ez a Büntető Törvénykönyvükben is megjelenik.

Ennélfogva a magyar jogrendben a Büntető Törvénykönyv különös része a társadalom értékeinek és értékítéletének negatív tükré.

A büntetőjog azonban önmagában is létezik, lényegében egy „közös európai elképzelés”. Például az élet-testi épség, vagyon, becsület védelme nemcsak az európai országok büntetőjogában jelenik meg, de természetesen eltérések is vannak.

Kiemelést igényel az is, hogy a strasbourgi Emberi Jogi Bíróság büntető tárgyú ítélezési gyakorlata, amely legtöbbször a büntetőeljárásban szereplő terhelt helyzetével, a bánásmóddal foglalkozik, szintén hatással van a nemzeti jogokra.

Ezen kívül ki kell emelni a Bizottságnak, Tanácsnak azokat a határozatait, amelyek megjelennek a nemzeti jogban.

A magyar büntető-jogalkotásban a csatlakozási folyamat során az uniós *acquis* átvételének kötelezettsége miatt az alábbi jogalkotási folyamat zajlott le.

A teljesség igénye nélkül ismertetek néhány jogszabályt, új törvényi tényállást, illetve jogszabály-módosítást:

- A jogi személyekkel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény
- terrorcselekmény (Btk.261.§, módosította a 2003. évi II. tv.)
- pénzmosás (303.§, 303/A.§, 303/B.§)
- bűnszervezettel kapcsolatos szabályok (Btk.98.§, 137.§, 263/C.§)⁵

Már évekkel ezelőtt felvettem e problémakört, akkor még a közösségi jogalkotásról és nem uniós jogalkotásról (2005. év) szóltam. Kutatásom egyértelműen igazolta a korábban feltett kérdésre adott válasz helyességét.

II.

Az értekezés elkészítésében alkalmazott módszerek

Értekezésem elkészítése során a kutatási módszerek közül többet is alkalmaztam, így az általános, alapvető kutatási módszereket és a specifikus módszeren belül a statisztikai, szociológiai és pszichiátriai módszereket is.

A jogirodalom és a jogforrások összegyűjtése, feltárása több éves anyaggyűjtés, másrészt az évek alatt hasonló témakörben írt tanulmányok, könyvek, cikkek, előadások kapcsán megvalósuló kutatómunka eredménye.

⁵ Dr. Czine Ágnes: Néhány gondolat a büntető jogalkotásról és a kábítószer-függőség kérdéséről az Európai Unió Tanácsa 2004/757/IB (2004.X.25.) számú kerethatározata kapcsán Tanulmánykötet Erdősy Emil Professor 80. születésnapja tiszteletére Szerkesztette: Balogh Ágnes, Hornyák Szabolcs, Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar Pécs, 2005

Kutatómunkámhoz egyrészt az Országgyűlési Könyvtár, a Széchenyi Könyvtár, az Egyetemi Könyvtár, valamint az Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központjának Könyvtára, adatbázisa, vonatkozó anyaga szolgált. Így vált lehetővé, hogy a kutatásomhoz szükséges tanulmányokat, könyveket, folyóiratokat, vagyis a nemzeti és a nemzetközi jogi, emberi jogi, uniós és közösségi jogi és nem jogi vonatkozású szakirodalmat is tanulmányoztam.

A kutatás elméleti alapját a hazai és a külföldi szakirodalom, valamint a tételes joganyag, a bírói gyakorlat, a nyomozóhatóság által végzett tapasztalati összefoglaló analízise, a jelenlegi szabályozást megelőző részben jogtörténeti, részben nemzetközi, uniós jogalkotási tendenciák, folyamatok elemzése képezte.

A dolgozat jogtörténeti része kapcsán, pedig elsősorban a hazai és a külföldi jogirodalmat tanulmányoztam, egyrészt visszatekintve, koncentráltan a múlt század 30-as éveire is, másrészt a prostitúció évszázadokkal ezelőtt megjelenő hazai és részben más országbeli szabályozására is.

Kutatómunkám során felhasználhattam azoknak az elsősorban nemzetközi és hazai konferenciáknak az írásbeli anyagát, amelyeken témaként a szervezett bűnözés, illetőleg az emberkereskedelem szerepelt, és amely konferenciákon részt vettem.

Külön kiemelés érdemel a magyar-bajor igazságügyi együttműködés keretében rendezett konferencia-együttes, amely már évtizedes múlttra tekint vissza. Az együttműködés kapcsán számos esetben a szervezett bűnözés volt a konferencia témája, több alkalommal én is tartottam előadást e témakörben.

Ezen túlmenően a Legfelsőbb Bíróság adatállományában megtalálható anonimizált határozatokat is tanulmányoztam az évekkel ezelőtti joggyakorlatra visszatekintve.

A kutatási munka fontos részét képezte azoknak a jogerős határozatoknak, illetőleg vádiratoknak a tudományos elemzése, amelyeket a megyei bíróságoktól épp a kutatási feladatok elvégzése végett szereztem be.

Szintén tanulmányoztam és feldolgoztam azt a részletes összefoglaló jelentést, amelyet az emberkereskedelem nyomozását végző nyomozó hatóság készített az emberkereskedelemmel kapcsolatban végzett nyomozások eredményeinek összegzéseként.

Ezen túlmenően azokat a hazai és nemzetközi jogszabályokat elemeztem, amelyek az emberkereskedelem elleni hatékony küzdelemmel kapcsolatban születtek. Ide tartozik az áldozatvédelemmel, vagyis a sértettek védelméhez kapcsolódva megszületett hazai és nemzetközi jogszabály-együttes is.

A kutatás részét képezte az a statisztikai adatsor, amelyet a Magyar Köztársaság Legfőbb Ügyészsége bocsátott rendelkezésemre, és részben az emberkereskedelemmel összefüggésben összegzett statisztikai mutatókat, részben az emberkereskedelemmel „rokonságban álló”, vagyis a kerítés és az üzletszerű kéjelgés elősegítésére vonatkozó számadatokat tartalmazza. Végül a téma gyakorlati aspektusainak elemzése során felhasználtam a több évtizedes bírói munka empirikus eredményét.

III.

Az értekezés rövid összefoglalása

Dolgozatom hét egymásra épülő főbb részből áll.

III.1. Alapvetés és fogalom-meghatározás

Dolgozatom első részében az emberkereskedelem fogalmának meghatározását tisztázom, ugyanis kifejezett elemzést igényel e fogalom meghatározása. E feladat teljesítése során a nemzetközi, uniós, közösségi jogi dokumentumok, instrumentumok, egyezmények elemzésével definiálom e fogalom leglényegesebb jellemzőit. Bemutatom és analizálom a fogalom szempontjából legmeghatározóbb Egyezményeket, így az Emberi Jogok és alapvető Szabadságjogok védelméről szóló Egyezmény vonatkozó részét. Ennek kapcsán az 1926. évi és rendkívül jelentőségteljes Genfi Egyezményt vizsgálom, illetőleg arról adok számot, hogy az Egyezménynek milyen hatása volt a magyar jogszabályalkotásra.

Részletesen megjelenítem, hogy a Palermói Egyezmény és Jegyzőkönyv fordítása kapcsán felmerült nyelvtani anomáliák miként jelentek meg az emberkereskedelem törvényi

tényállásban. Másképp fogalmazva, ha az Egyezmény és a Jegyzőkönyv szövegének fordítása pontatlan, korrekcióra szorul, akkor az milyen problémákat okozhat a hazai jogszabályalkotásban és jogalkalmazásban.

A fogalom-meghatározás egyben már előrevetíti azokat a dilemmákat, amelyek az emberkereskedelem elleni küzdelem kapcsán felvetődnek, másrészt azokat a jogi és nem jogi, de mégis jogi szabályozást igénylő szociális, gazdasági, társadalmi kérdéseket, megoldásra váró feladatokat, amelyek a bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása, a bírósági eljárás lefolytatása, a bírói gyakorlat és a bírósági eljárás befejezését követően – sőt azt megelőzően is – az áldozatvédelem kapcsán is jelentkeznek.

III.2. Áldozatvédelem

Külön részben tárom fel az emberkereskedelem törvényi tényállása megalkotásának az előzményeit mutató nemzetközi és hazai jogszabályokat, illetve a jogszabályokban fellelhető, az emberkereskedelem elleni küzdelmet szolgáló normákat.

Értekezésemben foglalkozom azzal, hogy az áldozatvédelem miként alakult ki Magyarországon, illetőleg a jogszabályalkotás során jelentkező áldozatvédelmi normákat milyen nemzetközi és nemzeti konferenciák, illetőleg az igazságszolgáltatás fejlődésében bekövetkező paradigmaváltás előzte meg. Miképpen változott a XX. század közepén még uralkodó, okságra, a treatmentre épülő preventív rendszer, amely ötvöződött a részben megtorló igazságszolgáltatással.

Az áldozatokra vonatkozó kezdeti nézetek megváltoztak, amely annak is köszönhető, hogy az igazságszolgáltatás elleni kritika megerősödött és új reformgondolatok születtek az 1970-es években. Már az 1950-es és 1960-as években is új reformeszmék jelentek meg. Ennek egyik képviselője Benjamin Mendelson ügyvéd, aki az 1947-ben Bukarestben megrendezett Pszichiátriai Kongresszuson megtartotta híres referátumát. Az előadás az alábbi címet viselte: *Un horizon nouveau dans la science bio-psycho-social: La Victimologie.*, vagyis a „A bio-pszicho-szociológia új távlatai: az áldozattan. Az előadást kiváltó óriási visszhangot még tovább fokozta Hans von Hentingnek egy évvel később, vagyis 1948. évben megjelent: *The criminal and his victim* - vagyis „A bűnöző és áldozata” című könyve.

Mintegy húsz évvel később vagyis 1968-ban jelent meg egy magyar származású, de amerikai professzor Stephen Schäfer tollából a: *The Victim and his Criminal* elnevezésű publikáció New Yorkban, amely óriási sikert és meghökkentést keltett.

Ezek a publikációk és az azokban megfogalmazott új eszmék, valamint az 1970. évben-Madridban megrendezett Nemzetközi Kriminológiai Társaság 6. Kongresszusán szereplő vitatéma – nevezetesen a bűncselekmények áldozatainak helyzete – vezettek ahhoz, hogy a 1973. évben már a Viktimológiai Kongresszusra gyűltek össze a jogászok.

Az emberkereskedelem elleni küzdelemben óriási jelentősége van a megelőzésnek, de a büntetőeljárás teljes szakasza alatt és azt követően is, az áldoztavédelemnek. Ezért szükségessé vált a dolgozatomban a viktimológia vagyis a bűnözés áldozatainak problémáit vizsgáló bűnügyi ismeretrendszer egyes eredményeinek, módszereinek az alkalmazása és a vizsgálatok során a problematika viktimológiai megközelítése.

Részletesen elemzem azokat a hazai jogszabályokat, amelyek kifejezetten az áldozatvédelemmel kapcsolatban születtek. Ezek közé tartozik a büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítő Védelmi Programjáról szóló 2001. évi LXXXV. törvény, valamint az azt megelőző és szintén az áldozatok védelmére is hivatott, a tanúvédelem előfutáraként jelentkező 34/1999. (II.26.) Korm. rendelet.

A dolgozat fontos részét képezi a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény rendelkezéseinek az elemzése is.

A hazai jogszabályokban meglévő áldozatvédelmi normákon túlmenően a nemzetközi, uniós instrumentumokban, dokumentumokban fellelhető az áldozatvédelemre vonatkozó normákat is megjelenítem. Részben azokat, amelyek az áldozatvédelem érdekében kifejtett jogalkotási folyamat részét képezik. Kiemelést érdemel e körben az Európai Tanács által 1985. június 28. napján jóváhagyott „Az áldozatok büntetőjogi és büntető eljárásjogi jogállására vonatkozó ajánlás” című állásfoglalása, valamint a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról szóló kerethatározat, amelynek eredményeként a magyar büntető eljárási törvénybe bekerült a közvetítői eljárás. Bár e dolgozat szempontjából a kerethatározat nem ezen rendelkezése bír jelentőséggel, hanem az a rendelkezése, amely külön kiemeli, hogy: „a lehető legszélesebb

körben alkalmazzák a tagállamok a kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló, 2000. május 29-i egyezmény 10. és 11. cikkének a videokonferenciára és a telefonos konferenciabeszélgetésre vonatkozó rendelkezéseit a külföldön élő sértettek meghallgatása érdekében”⁶

A kerethatározat ugyancsak fontos eleme az a rendelkezés, amely előírja a sértetteket segítő szervezetek létrehozását. „Ez magában foglalja a sértettek büntetőeljárás előtti, alatti és utáni segítségnyújtásának számos formáját is. Így a tájékoztatásnyújtást, a sértettekről való gondoskodást is. Ezen feladatok megvalósítása érdekében a tagállam pénzügyileg támogatja és ösztönzi a sértettekkel kapcsolatba kerülő szakemberek képzését, amely képzés különösen a rendőrökre és az igazságügyben dolgozó, gyakorló jogászokra vonatkozik.”⁷

III.3. Nemzetközi együttműködés, hazai szabályozási kísérletek (történeti, jogtörténeti rész)

A jelen nem képzelhető el a múlt nélkül, a jövő, pedig a jelen és a múlt nélkül. A történeti visszatekintés elengedhetetlen. Nem csak azért, mert megvilágítja és láttatja, hogy a ma problémái hogyan, mikor és miért jelentkeztek, hanem azért is, mert betekintést enged a társadalmi problémákba, abba a folyamatba, ahogyan ezeket a problémákat, jelen esetben a rabszolgaságot, a leánykereskedelmet, prostitúciót évszázadokon keresztül megközelítették, a jogszabályi környezetben és a társadalomban „kezelték”, orvosolni próbálták. Annak ellenére szükséges a múlt feltárása, hogy bizonyos eszmék, ideák ma már elavultak és nem kínálnak megoldást a problémákra, tudományosan nem helytállóak, és könnyen bírálhatók. Az adott korszakban, azonban haladó eszmének számítottak. Ezek az ismeretek vezettek el a jelenlegi tudományok alapjainak kialakulásához, és további fejlődésükhöz és gyakran fontos támpontként szolgálhatnak.

Az emberkereskedelem, mint vizsgált problematika kezdetének, kibontakozásának a megismerése egyrészt a tudomány, másrészt pedig az adott kérdés dialektikus megközelítése szempontjából elengedhetetlen. Minden fontos társadalmi dilemmához komolyan és

⁶ Dr. Czine Ágnes – Dr. Szabó Sándor – Dr. Villányi József Az előzetes döntéshozatali eljárás a büntető ügyekben HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Dr. Czine Ágnes II. fejezet 165. oldal

⁷ Dr. Czine Ágnes – Dr. Szabó Sándor – Dr. Villányi József Az előzetes döntéshozatali eljárás a büntető ügyekben HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Dr. Czine Ágnes II. fejezet 165. -166. oldal

határozottan csak akkor lehet hozzájárulni, ha történelmi visszapillantást teszünk annak egész fejlődésére vonatkozóan.

Ezért foglalkozom az értekezés egyik fejezetében a rabszolgasággal, a leánykereskedéssel és az ellene folytatott küzdelemmel. A rendelkezéseimre álló könyvek, tanulmányok alapján felvázoltam, hogy a klasszikus rabszolga kereskedelem miként változott az évszázadok során leánykereskedéssé, és hogy Magyarországon a prostitúció milyen méreteket öltött. Hogyan próbáltak Magyarországon, illetőleg az európai államok egymással összefogva közösen védekezni, harcolni a leány- és rabszolga kereskedelem, és a prostitúció ellen. Elemzem azokat a jogszabályokat, amelyektől a leánykereskedelem és a prostitúció visszaszorítását, megszüntetését várták.

Ismertetem, hogy miként festett Európa térképe az abolíció és a reglementáció szempontjából, vagyis melyikük minősül abolíciós és reglementációs államnak.

Elemzem azt a sikeres nővédelmi munkát, amely Magyarországon már az 1900-as évek elejétől megvalósult. A Magyar Egyesület a Leánykereskedelem Ellen elnevezésű egyesült közel 40 évig fejtette ki hatását. Ezt az Egyesületet Prohászka Ottokár és Tisza István gróf nevével fémjelezték. Az Egyesület vezetői már ekkor föltárták a prostitúció leggyakoribb okait, és felvették a ki- és visszavándorlókat védő irodákkal, vagyis a migrációs irodák jogelődjével a kapcsolatot. Olyan széleskörű társadalmi munkát folytattak, amelynek eredményeként megalakították azt az átmeneti otthont, amelyet ma jogszabály alapján védett háznak, shelter háznak hívnak.

III.4. A nyomozóhatóság tapasztalatai és dilemmái

Az értekezés egyik fejezetében azzal foglalkozom, hogy az emberkereskedelem elleni nyomozást végző nyomozóhatóság az elmúlt években milyen tapasztalatot gyűjtött. Az elemzés részét képezi a nyomozási és bizonyítási nehézségek feltárása, valamint az emberkereskedelem sértettjeinek és az elkövetőinek a nemük, életkoruk szerinti felosztása, a sértett jogi helyzete, a sértett tettel való kapcsolata (viktimál morfológia). A vizsgálat a bűnügyi szituációban lévő sértettre, a sértetté válás megelőzésére és a kártalanítására, a jóvátétel más formáira, valamint az áldoztavédelem más eszközeire is kiterjed. Az emberkereskedelem elkövetőinek legjellemzőbb elkövetői magatartásai, valamint az áldozatkezelés során a hatóság részéről felmerülő lehetséges viselkedési módok és az

áldozatok vonatkozásában alkalmazott speciális kihallgatási követelmények is a vizsgákat részét képezték.

Feltárom a vonatkozó normák ismertetése mellett a nyomozó hatóságoknak az emberkereskedelem megelőzése tekintetében eddig elért magyarországi eredményeit, jövőbeni teendőit, feladatait, valamint a mindennapok gyakorlatában jelentkező jogszabályalkalmazási problémáit is.

Ezen túlmenően értekezésem külön részét képezi az a fejezet, amelynek tematikája szerint felvázoltam az elkövetkezendő időben a magyar állam milyen stratégiát és taktikát alakít ki az emberkereskedelem elleni hatékony küzdelem során, és ezeket a feladatokat hogyan koordinálja, milyen szervezetekkel, szervekkel együtt folytatja.

III.5. Bírói gyakorlat

Külön fejezetben foglalkozom a meghatározott intervallumban vizsgált bírósági ítéletek és vádiratok elemzésével. Ennek során a vizsgálat szempontjait meghatározva az emberkereskedelem kapcsán kialakult bírói gyakorlat legfontosabb ismérveit tárom fel.

Részletesen elemzem az emberkereskedelem törvényi tényállásának jogszabályi változását, az alap és minősített esetek megvalósulásának lehetőségeit, figyelembe véve a konkrét eseteket. Az egyes büntetőügyek vizsgálata kapcsán feltárom az elkövetők jellemző jegyeit, az elkövetési módokat, elkövetési magatartásokat, illetve a sértettek vonatkozásában is részletesen megjelenítem azt, hogy a sértettek milyen körből kerülnek ki, feltüntetve a szociális háttérüket, nemüket, korukat. Elemzem a bűncselekmény stádiumait, az egység-többség halmazat kérdéseit és a büntetőeljárás során jelentkező bizonyítási nehézségeket, illetőleg azokat a módszereket, amelyek az igénybevétele szükséges a bizonyítás eredményes lefolytatásához. A vizsgálat fontos részét képezi a sértettek tekintetében a viktimológiai megközelítések, vagyis a viktimál pozíció, viktimál latencia, viktimál morfológia, viktimál interdependencia, viktimál információ, viktimál habitus, viktimál kompenzáció és a viktimál profilaxis oldaláról való megközelítés és válaszadás az elvégzett vizsgálat alapján.

III.6. A NATO és az emberkereskedelem

Dolgozatom következő részében a NATO és az emberkereskedelem kapcsolatával foglalkozom. Ez egy teljesen új megközelítése az emberkereskedelem elleni küzdelemnek. A probléma jelentőségét bizonyítja, hogy 2004-ben Isztambulban rendezték meg a „NATO Emberkereskedelem elleni politikája” elnevezésű csúcstalálkozót.

Ebben a részben felvázolom, hogy a NATO katonák megjelenése Európában vagy a különböző területeken miként veti fel az emberkereskedelem problémáját, illetőleg az emberkereskedelem elleni harc problémáját.

III.7. Nemzeti stratégia és jövőkép

Ebben a fejezetben elemzem, hogy miként valósíthatók meg az emberkereskedelem elleni, 2008-2012 közötti nemzeti stratégiáról szóló kormányhatározatban foglalt stratégiai feladatok. A kormányhatározat pontosan felvázolta azokat a célokat és feladatokat, amelyek kivitelezése elengedhetetlen azért, hogy eredményesen fellépjen az ország az emberkereskedelem elleni küzdelemben. Meghatározásra kerülnek azok a szervezetek, amelyek részt vesznek ebben a feladatban. Már a szervezetek sokszínűsége is jelzi, hogy mennyire komplex a megvalósítandó feladat. A stratégia megvalósításához nélkülözhetetlen a reális helyzetkép feltárása. Ezért részben a sértettek, részben az elkövetőkre vonatkozó helyzetelemzés, másrészt a rendszer működésére vonatkozó jelenkép is rögzítésre kerül.

Megtörtént az államnak a minősítése abból a szempontból is a SWOT elemzés eredményeként, hogy az emberkereskedelem elleni intézkedések mennyire voltak eredményesek vagy gyengék. Mi okozta az intézkedések gyengeségét és a levont következtetés eredményeként milyen újabb intézkedések megtétele indokolt. A stratégia fontos részét képezi az emberkereskedelemmel foglalkozó szakemberek képzése, a képzés összehangolása, az azonos képzéssorozatok megvalósítása. Az eredmények elérésének pótolhatatlan eszköze a jogalkotási folyamat. A jogalkotási folyamatnak, pedig számos területen szükséges megjelenni.

A kormányprogram fontos részét képezi az áldozatsegítés fejlesztése, a megelőzési tevékenység, vagyis a prevenció, a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának fokozása, az emberkereskedelemmel kapcsolatban adatbank létrehozása, a fokozottan veszélyeztetett

áldozatok esetén speciális intézkedések megtétele. Egyszóval az eredmény- és értékközpontúság megteremtése.

IV.

Az új tudományos eredmények összefoglalása

Értekezésemben mind a doktrína, mind az empiria oldaláról igazoltam, hogy az emberkereskedelem a szervezett bűnözés egyik olyan megjelenési formája, amely valamennyi nemzetet érint, és valamennyi nemzet számára kötelezővé teszi, hogy a nemzeti államokban önállóan és a többi állammal együtt is fellépjenek ellene. A hatékony nemzeti fellépés elengedhetetlen feltétele a nemzetközi együttműködés. Az emberkereskedelem globális „természete”, idő- és helyutazása, a kereslet-kínálat változása, megjelenési formáinak állandó metamorfózisa indokolja, hogy minden állam – nemzeti és az uniós államok egyaránt – uniós stratégiát dolgozzanak ki azért, hogy eredményesen fellépjenek e bűncselekmény, egyben a második legnagyobb bűnözői iparág ellen.

Az emberkereskedelem elleni harc nem képzelhető el az Uniós jogalkotás, integráció és együttműködés nélkül. Ismeretes, hogy az Európai Unióról szóló szerződés egyik célja, hogy az Unió egész területén biztosítsa a 600 millió uniós polgár számára a szabadság, a biztonság és a jog olyan térségét, amely az egyéni szabadságjogok és alapvető emberi jogok tiszteletben tartásán alapul. Az állampolgárok szabad mozgása egy alapelv, de éppen az állampolgárok biztonságának megőrzése érdekében – az EU-n belül szabad mozgással járó hátrányok ellensúlyozására – a tagállamok közös intézkedéseket tesznek. Ezek között szerepelnek a külső határok őrizetére, a menedékjogra, a bevándorlási politikákra és a szervezett bűnözés elleni harcra vonatkozó intézkedések.

Nagyon fontos szerepet játszik a szervezett bűnözés és az emberkereskedelem elleni harcban a tagállamok illetékes minisztereiből álló Bel- és Igazságügyi Tanács, amely lényegében kéthavonta tanácskozik. Számos feladata mellett a hatáskörébe tartozik a tagállamok közötti együttműködés koordinálása a következő területeken: az alapjogok és az EU-állampolgárság, az adatvédelem kérdései; az állampolgári jogok védelme büntető ügyekben; a személyek szabad mozgása, az úti okmányok tartalma és biztonsági jegyei (az okmányok kiállítása tagállami hatáskör); az igazságügyi, rendőri, határőrizeti és vámügyi hatóságok

együtműködése; a büntetőjogi igazságügyi együttműködés; a kábítószer-ellenes politikák összehangolása; a rasszizmus és idegengyűlölet elleni küzdelem; a szervezett bűnözés, a korrupció, a terrorizmus, az emberkereskedelem és illegális bevándorlás elleni harc; a migrációs, vízum-, menedékjogi és menekültügyi politika; a polgári és kereskedelmi jogi igazságügyi együttműködés, beleértve a családjogot is; valamint az EU külső határainak őrizete.

A bel- és igazságügyi együttműködés az uniós integráció legdinamikusabban bővülő politikája. Ma már nem képzelhető el a nemzetállamok harca a közös együttműködés nélkül. Lényegében ezt ismerték fel, már az múlt század elején az egyes nemzetállamok, amikor különböző nemzetközi szervezetekbe tömörültek.

Véleményem szerint, azonban csak akkor lehetnek hatékonyak a nemzeti államok az emberkereskedelem elleni küzdelemben, ha egyre tudatosabban, felvilágosítással, kampányokkal, információs hálózat állandó jelenlétével, tömegesen nyerik meg a civil szférát, hogy jelen legyen és segítséget nyújtson e küzdelemben.

V.

Az értekezés eredményeinek hasznosítási lehetőségei

Az emberkereskedelem nem csak egyszerűen egy értekezés címe, hanem egyúttal egy olyan súlyos társadalmi, gazdasági, igazságszolgáltatási jelenség, probléma, kérdéskör is, amelynek relevanciája az elkövetkező évtizedekben sem szűnik meg. A nemzetközi dokumentumokban megfogalmazott számos irány sejteti, hogy az államoknak egymással szorosan együttműködve számos teendőjük lesz.

Értekezésem újdonsága abban jelentkezik, hogy a nemzeti és a nemzetközi szabályozást napjainkig bemutatva és elemezve átfogó nemzetközi kitekintést is tartalmaz, olyan területeket is feltárva, amely területekről még nem jelentek meg publikációk. Így nem csak a hazai és nemzetközi jogforrások rendszerbe nyújtottam betekintést, hanem a nyomozati és bírói gyakorlatba is, különös figyelmet fordítva az áldozatvédelem rendszerére, történeti és jelenlegi helyzetére is.

Részletesen elemeztem azokat a nehézségeket, amelyek az igazságszolgáltatást (nyomozás, bírósági eljárások) jellemzik és nehezítik. A levont következtetések nem csak egy konkrét vizsgálaton alapulnak, hanem a vizsgálat eredményét igazolták a statisztikai adatok is.

Az értekezés dogmatikai és empirikus ténye lehetőséget ad arra, hogy az a jogalkalmazásban is hasznosítható legyen, az egységes ítélkezési gyakorlat fenntartását szolgálja.

Saját álláspontom kialakításának alapját képezték azok a forrásmunkák, amelyeket felhasználtam, azoknak a kiváló szakembereknek a publikációi, tanulmányai, akiknek az írásait feldolgozva alakítottam ki a bemutatott álláspontomat.

A témakörben születtek részkérdéseket feldolgozó munkák, sőt kiváló publikációk, de azok a művek nem dolgozták fel a bírósági, nyomozóhatósági gyakorlatot.

Az értekezésem részben a mindennapok jogalkalmazási gyakorlatában, részben az elmélet, a jogtudomány számára is hasznosítható, oly módon, hogy további kutatások alapját képezheti, illetve forrásmunkaként szolgálhat.

VI.

A tézisekben felhasznált irodalom:

Dr. Czine Ágnes – Dr. Szabó Sándor – Dr. Villányi József: Az előzetes döntéshozatali eljárás a büntető ügyszakban HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Dr. Czine Ágnes II. fejezet 165-166. oldal

Dr. Czine Ágnes: A pénzmosás elleni küzdelem aktuális kérdései Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar 2005. 31- 42.

Dr. Czine Ágnes: Néhány gondolat a büntető jogalkotásról és a kábítószer-függőség kérdéséről az Európai Unió Tanácsa 2004/757/IB (2004.X.25.) számú kerethatározata kapcsán Tanulmánykötet Erdősy Emil Professzor 80. születésnapja tiszteletére, Szerkesztette: Balogh Ágnes, Hornyák Szabolcs, Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar Pécs, 2005

Fehér Lenke: Az emberkereskedelem áldozatára vonatkozó alapelvek a nemzetközi dokumentumokban. In: Acta Humana. Emberi jogi közlemények (1-2/2009: vol. 20.130-145.:)

Fehér Lenke: Az emberkereskedelem elleni nemzetközi fellépés főbb állomásai. In: Acta Humana. Emberi jogi közlemények 1-2/2008:14-36.

Fehér Lenke: Nemzetközi szervezett bűnözés - nemzetközi emberkereskedelem. In: Prudentia Iuris Gentium Potestate: Ünnepi tanulmányok Lamm Vanda tiszteletére, 2010. 117-131 p

Hentig, H. von: *The criminal and his victim - studies in the sociobiology of crime. IV. The victim.* New Haven, 1948. 383-450. p.

Korinek László: *A latens bűnözés vizsgálatának jelentősége és szükségessége.* Belügyi Szemle, 1981/11. 67. o.;

Mendelsohn, B.: *Un horizon nouveau dans la science bio-psycho-social: La Victimologie.* Referátum. Bukaresti Pszichiátriai Kongresszus, 1947.

Raumer, K.: *Räuber und Raubsituationen.* Leipzig, 1937

Schafer, S.: *The Victim and his Criminal.* New York, 1968. 58-62. pp.

VII.

A szerző korábban megjelent publikációi

Dr. Czine Ágnes – Donat Ebert: A bírósági ügyintéző intézménye Németországban és Magyarországon. „Iudex non calculat” avagy a bírósági ügyintéző Németországban. Magyar Jog 2002/10/ 592.-597.o.

Dr. Czine Ágnes: A titkos információgyűjtés néhány jogértelmezési kérdése. Fundamentum – Emberi jogi folyóirat – 2006/2. szám - I/119-125. (2006.)

Dr. Czine Ágnes – dr. Szabó Sándor – dr. Villányi József: Az előzetes döntéshozatali eljárás a büntető ügyszakban. Bp. HVG- ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, 2006. (I., II. és III. fejezet saját rész: 31-219. oldal) 633, és 1. CD melléklet

Dr. Czine Ágnes: Néhány gondolat a büntető jogalkotásról és kábítószer-függőség kérdéséről az Európai Unió Tanácsa 2004/757/IB (2004. X. 25.) számú kerethatározatának kapcsán. Erdősy Emil-jubileum. 2005. 93-106.

Dr. Czine Ágnes: A pénzmosás elleni küzdelem aktuális kérdései Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar 2005. 31-42.

Dr. Czine Ágnes - A pénzmosás és a bírói gyakorlat Belügyi Szemle 2005/10.(73-84.o)

Dr. Árpási Hajnalka - **Dr. Czine Ágnes** - Dr. Nárai József - Dr. Szabó Sándor – Dr. Vaskuti András: Az OLAF a magyar büntető bíró szemével (343-358.)

Európai jog a gyakorlatban (Kézikönyv a magyar bírák számára) Szerkesztette: Dr. Donat Ebert és az OITH Oktatási Főosztálya (2005.)

Dr. Czine Ágnes: Új kényszerintézkedésünk: a távoltartás Földvári József-jubileum 2006. 23-32.

Dr. Czine Ágnes: Az európai bűnügyi együttműködés és az emberi jogok Huszonhatodik Jogász Vándorgyűlés 2007. 218-231.
DUNA-MIX Nyomda Vác, 2008. június 25.

Dr. Belegi József - dr. Berkes György - **dr. Czine Ágnes**, dr. Kónya István: Büntetőjogi döntvénytár 1973 – 2007. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2008.

Büntetőeljárás jog – Kommentár a gyakorlat számára – I.; **Dr. Czine Ágnes** (egyik szerző), Szerkesztő, lektor: Dr. Berkes György;
VIII. Fejezet, Kényszerintézkedések – 441. oldaltól 560/19. oldalig,
HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest

Dr. Czine Ágnes – dr. Szabó Sándor – dr. Villányi József
Strasbourgi ítéletek a magyar büntetőeljárásban
HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest 2008.

Dr. Czine Ágnes

Általános Európai Jog és az előzetes döntéshozatali eljárás
Megjelenés alatt Magyar Bíróképző Akadémia (3 év)

Dr. Czine Ágnes

Bűnügyi Együttműködés a Lisszaboni Szerződés után
Tizedik Magyar Jogászgyűlés Balatonalmádi 2010. június 10-12. 212-219. oldal
Duna-Mix Kft. Vác 2010.